

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הצדיק: המנהיגות החסידית בשינויי הדורות - 13035

תאריך עדכון אחרון 18-09-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): בנימין בראון

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: benjamin.brown@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נבחן את התפתחותה תפיסת הצדיק בחסידות מימי ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) ועד ישראל של ימינו, הן מתוך קריאה בחיבורים חסידיים הן מתוך עיון בנעשה בשטח.

מטרות הקורס:

להכיר את תפיסת המנהיגות החסידית לסוגיה ולגלגוליה ההיסטוריים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה יוכלו התלמידים לקרוא טקסטים חסידיים בסיסיים ולנתח את סוגיות הקשורות לתפיסת הצדיק.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית ודיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- נושא 1: 'ראשי הדור', 'אנשי הצורה': ניצני תפיסת הצדיק בחוג הבעש"ט
- נושא 2: תפיסת הצדיק הבשלה: הנהגת המגיד ממזריטש ורעיון קירבת שורשי הנשמות
- נושא 3: צדיקות גשמית: ר' אלימלך מליז'נסק; הביקורת המתנגדית
- נושא 4: צדיקות רוחנית-עיונית: ר' שניאור זלמן מלאדי; מענה לביקורת המתנגדית
- נושא 5: התפתחות דפוס ההורשה בחסידות וההתנגדות לו
- נושא 6: צדיקות טוטלית: ר' נחמן מברסלב
- נושא 7: צדיקות מלכותית וצדיקות רבנית: רוז"ן, צאנז ועוד
- נושא 8: צדיקות רוחנית אינדיבידואליסטית: פשיסחה
- נושא 9: הביקורת על ירידת האדמו"רות; 'צדיקות וולגרית'?
- נושא 10: צדיקות פוליטית: גור וחצרות אחרות; האדמו"רות בישראל שלאחר השואה
- נושא 11: צדיקות משיחית: ר' מנחם מנדל מלובביץ'
- נושא 12: דפוסי אדמו"רות חדשים (א): בחירות לאדמו"רות; הפילוג בקרלין
- נושא 13: דפוסי אדמו"רות חדשים (ב): גור וקהילת פני מנחם; המשפיעים

חומר חובה לקריאה:

נושא 1: 'ראשי הדור', 'אנשי הצורה': ניצני תפיסת הצדיק בחוג הבעש"ט
קריאת חובה לנושא: יוסף וייס, 'ראשית צמיחתה של הדרך החסידית', ציון ט"ז (תשי"א), עמ' 46-105,
וכן בתוך: פרקים בתורת החסידות ובתולדותיה, ירושלים תשל"ח, עמ' 81-122; עדה רפפורט-אלברט,

'התנועה החסידית אחרי שנת 1772: רצף מבני ותמורה', בתוך: דוד אסף (עורך), צדיק ועדה: היבטים היסטוריים וחברתיים בחקר החסידות, ירושלים תשס"א, עמ' 210-228.

נושא 2: תפיסת הצדיק הבשלה: הנהגת המגיד ממזריטש ורעיון קירבת שורשי הנשמות קריאת חובה לנושא: רפפורט-אלברט, 'התנועה החסידית אחרי 1772', עמ' 228-272; עמנואל אטקס, לשם שמם: חסידים, מתנגדים, משכילים ומה שביניהם, ירושלים תשע"ו, פרק ד (עמ' 77-86); בנימין בראון, 'עלייתו של המגיד ממזריטש להנהגת התנועה החסידית', ציון פז (א) (תשפ"ב), עמ' 57-62, 82-80, 101-961.

נושא 3: צדיקות גשמית: ר' אלימלך מליז'נסקי; הביקורת המתנגדית קריאת חובה לנושא: מנדל פייקאז', ההנהגה החסידית, ירושלים תשנ"ט, פרק ד, עמ' 135-164.

נושא 4: צדיקות רוחנית-עיונית: ר' שניאור זלמן מלאדי; מענה לביקורת המתנגדית קריאת חובה לנושא: עמנואל אטקס, בעל התניא: ר' שניאור זלמן מלאדי וראשיתה של חסידות חב"ד, ירושלים תשע"ב, פרק ב (עמ' 42-98).

נושא 5: התפתחות דפוס ההורשה בחסידות וההתנגדות לו קריאת חובה לנושא: דוד אסף, דרך המלכות: ר' ישראל מרוז'ין ומקומו בתולדות החסידות, ירושלים: מרכז זלמן שזר, תשנ"ז, פרק ד (עמ' 100-120).

נושא 6: צדיקות טוטלית: ר' נחמן מברסלב קריאת חובה לנושא: יוסף וייס, מחקרים בחסידות ברסלב, ירושלים תשל"ה, פרק ט, עמ' 150-171; אברהם יצחק גרין, בעל היסורים - פרשת חיייו של ר' נחמן מברסלב, תל אביב תשמ"א, עמ' 130-118.

נושא 7: צדיקות מלכותית וצדיקות רבנית: רוז'ין, צאנז ועוד קריאת חובה לנושא: אסף, דרך המלכות, פרק יב (עמ' 303-336); לוי יצחק קופר, האדמו"ר ממנונקאטש הרב חיים אלעזר שפירא: הפוסק החסידי - דמות ושיטה, עבודת דוקטור, אוניברסיטת בר אילן רמת גן תשע"א, עמ' 20-39; איריס בראון (הויזמן), 'בין רבנות לחסידות: הלכה וקבלה בכתביהם של שני אדמו"רים-פוסקים מבית צאנז', בתוך: ידידיה צ' שטרן ושוקי פרידמן (עורכים), רבנות: האתגר, כרך ב, ירושלים עמ' 871-875.

נושא 8: צדיקות רוחנית אינדיבידואליסטית: פשיסחה קריאת חובה לנושא: גלמן, השבילים היוצאים מלובלין, עמ' 267-273; ציפי קויפמן, "והנה בקהלת מהביל הכל ובשיר השירים היפוך מזה": לדרכו של ר' שמחה בונים מפשיסחה, תרביץ פב (ב) (תשע"ד), עמ' 346-347.

נושא 9: הביקורת על ירידת האדמו"רות; 'צדיקות וולגרית?' קריאת חובה לנושא: מנדל פייקאז', חסידות פולין בין שתי המלחמות ובגזירות ת"ש-תש"ה ("השוואה"), ירושלים תש"ן, פרק ו (עמ' 157-180).

נושא 10: צדיקות פוליטית: גור וחצרות אחרות; האדמו"רות בישראל שלאחר השואה קריאת חובה לנושא: דפנה שרייבר, "מלך ישראל" - ר' אברהם מרדכי מגור, האמרי אמת, בתוך: בנימין בראון ונסים ליאון (עורכים), הגדולים: אישים שעיצבו את פני היהדות החרדית בישראל, ירושלים תשע"ז, עמ' 243-258; מנחם קרן קרץ, "חצרות תל אביב", סגולה 123 (תש"ף), עמ' 54-65.

נושא 11: צדיקות משיחית: ר' מנחם מנדל מלובביץ'
קריאת חובה לנושא: מנחם פרידמן, 'משיח ומשיחיות בחסידות חב"ד-לובביץ', בתוך: דוד אריאל-יואל ואח' (עורכים), מלחמת גוג ומגוג: משיחיות ואפוקליפסה ביהדות - בעבר ובימינו, תל אביב תשס"א, עמ' 174-229.

נושא 12: דפוסי אדמו"רות חדשים (א): בחירות לאדמו"רות; הפילוג בקרלין
קריאת חובה לנושא: בנימין בראון, כספינה מיטלטלת: חסידות קרלין בין עליות למשברים, ירושלים תשע"ח, עמ' 369-400, 466-471, 486-491, 555-562.

נושא 13: דפוסי אדמו"רות חדשים (ב): גור וקהילת פני מנחם; המשפיעים
קריאת חובה לנושא: Brown Benjamin, "Leadership Hasidic: From Charismatic to Hereditary and Back", in: *From Europe's East to the Middle East; Israel's Russian and Polish Lineages*. Edited by Kenneth B. Moss, Benjamin Nathans, and Taro Tsurumi. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2021, pp. 147-193

חומר לקריאה נוספת:

נושא 1: 'ראשי הדור', 'אנשי הצורה': ניצני תפיסת הצדיק בחוג הבעש"ט
קריאה מומלצת: According Zaddik the of Doctrine The: Zaddik The, Dresner. H Samuel מנהיג, נגאל גדליה ; to the Writings of Rabbi Yaakov Yosef of Polnoy, London 1960, ועדה: דעות ומשלים בראשית החסידות על פי כתבי ר' יעקב יוסף מפולנא, ירושלים תשכ"ב.

נושא 2: תפיסת הצדיק הבשלה: הנהגת המגיד ממזריטש ורעיון קירבת שורשי הנשמות
קריאה מומלצת: בראון, 'עלייתו של המגיד ממזריטש' - כל המאמר; מנדל פייקאז', ההנהגה החסידית, ירושלים תשנ"ט, פרק א, עמ' 15-59; חביבה פדיה, 'להתפתחותו של הדגם החברתי-דתי-כלכלי בחסידות: הפדיון, החבורה והעלייה לרגל', בתוך: צדיק ועדה, עמ' 343-397; אטקס, לשם שמים, פרקים ג, ה (עמ' 58-76, 88-97); יעקב חסדאי, ראשית דרכם של החסידים והמתנגדים לאור ספרות הדרוש, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית תשמ"ד, פרקים א, ד, ח, ט (עמ' 47-94, 163-198, 261-286); מנדל פייקאז', בין אידיאולוגיה למציאות: ענווה, אין, ביטול ממציאות ודביקות במחשבתם של ראשי החסידות, ירושלים תשנ"ד, פרקים ד, ו, ט (עמ' 55-81, 104-149, 199-227); David Biale et al. *Hasidism: A New History*, Princeton NJ: Princeton University Press, 2018, pp. 43-75; Arthur Green, "The Zaddiq as Axis Mundi in Later Judaism," in: Lawrence Fine (ed.), *Essential Papers on Kabbalah*, New York 1994, pp. 291-314; Ada Rapoport-Albert, "God and the Zaddik as the Two Focal Points of Hasidic Worship," *History of Religions* 18(4) (1979), pp. 296-325

נושא 3: צדיקות גשמית: ר' אלימלך מליז'נסק; הביקורת המתנגדת
קריאה מומלצת: Elimelech of Thought the in Zaddik the of Doctrine The", Jacobs Louis החסידות של צמיחתה: מלובלין היוצאים השבילים, גלמן אוריאל ; of Lizensk", Cincinnati 1978; בפולין, ירושלים תשע"ח, פרק ג (עמ' 81-100).

נושא 4: צדיקות רוחנית-עיונית: ר' שניאור זלמן מלאדי; מענה לביקורת המתנגדת
קריאה מומלצת: אברהם יצחק גרין, 'טיפולוגיה של מנהיגות והצדיק החסידי', בתוך: דוד אסף (עורך), צדיק ועדה: היבטים היסטוריים וחברתיים בחקר החסידות, ירושלים: מרכז זלמן שזר, תשס"א, עמ'

444-422; אברהם יצחק גרין, 'סביב שולחן המגיד: צדיק, מנהיגות ופופולריזציה בחוגו של ר' דב בר ממזריטש', ציון עח (א) (תשע"ג), עמ' 73-106.

נושא 5: התפתחות דפוס ההורשה בחסידות וההתנגדות לו
קריאה מומלצת: רחל אליאור, "המחלוקת על מורשת חב"ד", תרביץ מט (א-ב) (תש"ס), עמ' 186-166; משה רוסמן, הבעש"ט מחדש החסידות, ירושלים תש"ס, עמ' 253-237; עמנואל אטקס, בעל התניא, עמ' 430-414; C Samuel, Heilman, Us Lead Will Who, 2017 CA Oakland, pp. 1-25

נושא 7: צדיקות מלכותית וצדיקות רבנית: רוז'ין, צאנז ועוד
קריאה מומלצת: קופר, האדמו"ר ממונקאטש, עמ' 48-39, 340-336; בראון (הויזמן), 'בין רבנות לחסידות' - כל המאמר.

נושא 8: צדיקות רוחנית אינדיבידואליסטית: פשיסחה
קריאה מומלצת: גלמן, השבילים היוצאים מלובלין, עמ' 267-215, 285-273; צבי מאיר רבינוביץ', בין פשיסחה ללובלין, ירושלים תשנ"ז, עמ' 359-354.

נושא 9: הביקורת על ירידת האדמו"רות; 'צדיקות וולגרית?'
קריאה מומלצת: פייקאז', שם, פרק ז (עמ' 181-202).

נושא 10: צדיקות פוליטית: גור וחצרות אחרות; האדמו"רות בישראל שלאחר השואה
קריאה מומלצת: הצדיק השתדלן: Wodzinski Marcin, "Jewish and Shtadlanut, Hasidism", *Jewish Quarterly Review* 95 (2) (2006), pp. 290-320; idem, *Hasidism and Politics: The Kingdom of Poland 1815-1864*, Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2013, pp. 198-178; מיכל גלטר, 'קודש וחול: חצרות חסידיות בתל אביב 1965-1940', עבודת דוקטור, אוניברסיטת בר אילן, תשע"ט; עידו הררי, 'צדיקות של יסורים: ר' אהרן מבלז, "דער בעלזער רב"', בתוך: הגדולים, עמ' 549-520.

נושא 11: צדיקות משיחית: ר' מנחם מנדל מלובביץ'
קריאה מומלצת: מנחם פרידמן ושמואל היילמן, הרבי מלובביץ', בחייו ובחיים שלאחר חייו, ירושלים תשע"א, פרק 7 (עמ' 266-214).

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: